

KULTUR

Klassisk cd

EN AV ÅRHUNDRETS STØRSTE SANGERE

The Art of Dietrich Fischer-Dieskau. Div. lieder, utdrag fra operaer og sakrale verk. 2 cd-er. Deutsche Grammophon.

Dirigenten og komponisten Leonard Bernstein utropte ham til århundrets betydeligste sanger. Andre har formulert det slik: Fire sangere overstråler det 20. århundre: Enrico Caruso, Maria Callas, Plácido Domingo og Dietrich Fischer-Dieskau. Som lied-sanger (romanse) var Fischer-Dieskau suveren, men han har også innehatt store operaroller: langt over 100 operapartier har det blitt, foruten en rekke roller innen sakral musikk. Ingen sanger har en mer omfattende diskografi enn ham. De strekker seg over nesten 40 år. 18. mai i år døde han, bare ti dager før han ville ha fylt 87. Han var født i Berlin, moren var pianist og faren oldtidsfilolog. Han var altså 15 år da krigen brøt ut, måtte delta i krigen i 1943 og var krigsfange i Italia i 1945. I 1947 gjorde han det første opptaket av Schuberts Winterreise, som han ble så berømt for og gjorde innspillinger av ikke mindre enn 30 ganger. Christa Ludwig minnet få dager etter hans død om det ekstraordinære inntrykk han gjorde da hun hørte den unge barytonen synge Schubert i det utbombede Frankfurt. Han var, sa hun, lik en engel som kom fra himmelen.

Fischer-Dieskaus karriere utviklet seg fra slutten av 1940-tallet parallelt med oppbygningen i Vest-Tyskland, og i utlandet ble han med sin kunstneriske humanisme til innbegrepet av et bedre Tyskland. Etter at han avsluttet å opptre offentlig, virket han som dirigent og pedagog, samtidig som han i en årrekke skrev viktige bøker om komponister og de musikerne han møtte.

Men hans sangkunst har også vært gjenstand for kritikk. Han presser i deler av repertoaret for mye i forte og stemmen kan klinge metallisk i høyden. Dessuten er han for overtydelig i det tekstlige, nærmest didaktisk. Roland Barthes mente at han ikke hadde stemmens korn, men sang med lungene, for den idiosynkratiske Barthes et tåpelig organ. Men en annen franskmann, Jean Cocteau, uttalte tidlig at dette var en sanger som komponerte idet han sang. Her må vi gi Cocteau rett. Fischer-Dieskau var en fortolker av rang. Han ga en ny målestokk, særlig i lied-kunsten, for hvordan ord og tone kan smelte sammen til tonespråk. Og dét med en nyanserikdom og vokal gestikk som overgikk det man tidligere hadde hørt.

De 29 opptakene på det utvalget som utgjør «The Art of Dietrich Fischer-Dieskau», er fra 50- og 60-tallet. Her hører

vi en lyrisk baryton, preget av en myk hodestemme, med en fabelaktig evne til å modulere melodiske linjer og som føyer seg til de mest subtile dynamiske forskjeller. Det er vakkert, avrunnet og intonasjonssikkert. Hør for eksempel på arien «Ich habe genug» fra Bachs kantate med samme navn (spor 5). Lyrikken har Fischer-Dieskau en like dyp forståelse for som for musikken. Hør for eksempel på den siste sangen av Schumanns «Dichterliebe, Die alten, bösen Lieder» (spor 20). Denne syklusen, med tekster av den uforlignelige romantiske ironiker Heinrich Heine, ender med følgende strofe, prosaisk oversatt: Vet dere hvorfor (lik) kisten må være så stor og tung? Jeg senker også min kjærlighet og min smerte ned i den.

STORSLÅTT

Beethoven for all. The Concertos. Staatskapelle Berlin, dir. og solist: Daniel

Barenboim. 3 cd-er. Decca.

Ikke før har Barenboim utgitt samtlige Beethoven-symfonier med West-Eastern Divan Orchestra (se min anmeldelse her i avisen 18. juli i år), så både spiller han og dirigerer Beethovens samtlige klaverkonserter. Og det er mer i vente: I oktober kommer han med samtlige av Beethovens klaversonater (32) på 10 cd-er, også den med tittelen Beethoven for All.

Daniel Barenboim (årgang 1942) var nærmest et vidunderbarn på klaver. Han debuterte som 7-åring med Beethoven og Prokofiev i Buenos Aires. I 1952 slo familien seg ned i Israel – foreldrene var russisk-jødiske immigranter – og som 17-åring spilte Barenboim en syklus der med alle Beethoven-sonatene. Noen år senere opptrådte han som kammermusiker med tidens fremste fiolinister, cellister og sangere. Siden han rundt 1970 i stigende grad ofret seg for dirigentgjerningen, har han ledet noen av verdens fremste orkestre, oppført Wagners musikkdramaer i Bayreuth ved flere anledninger og har et kjempestort repertoar der Mahler- og Bruckner-innspillingerne i særlig grad har imponert i det siste. Men han sluttet aldri å opptre som pianist, i et repertoar som rekker fra Bach til samtidsmusikk, inkludert argentinsk tango.

Hans kapasitet er enorm, energien synes uutslokkelig og siden år 2000 er han like hyperaktiv som pianist og dirigent. Beethoven-konsertene som han her også leder fra pianokrakken, er spilt inn i 2007. Orkesteret er et av de fineste som fins for Beethoven. Barenboim fremhever ikke først og fremst det heroiske og titaniske hos Beethoven, men de mildere, mer idylliske sidene som så skifter med det ville og ube-

regnelige. For Beethoven var sonateformen en livserfaring, uttaler Barenboim, som også har skrevet innsiktsfullt om musikk og interpretasjon. Det lange blikket og hans sans for detaljer og skjønnklang balanser i Barenboims storartede tolkninger. Og virtuositeten er det ingenting å si på, noe han også demonstrerte ved Liszt-jubileet for noen år siden.

Nå er det bare å glede seg til boksen med de 32 klaversonatene senere i høst!

STAS PÅ LANG LANG

Lang Lang. Complete Recordings 2000-2009. 11 cd-er + bonus-cd. Deutsche Gram-

mophon.

Lang Lang (årgang 1982) kom som en virvelvind inn på den internasjonale klaverscenen, og siden hans debut i Carnegie Hall i november 2003, vil alle verdens musikkmetropoler ha ham, og ikke minst i hjemlandet, Kina, der han er en nasjonalhelte. Boksen med de 12 cd-ene er rikelig utstyrt, med en

størrelse på 23x16 cm og et teksthefte på 182 sider!

At Lang Lang har vakt begeistring, skyldes ikke minst hans fabelaktige teknikk. I de eldste opptakene her, er han en trollmann ved klaveret og det har fått mange til å mene at spillet er bare virtuost og dermed overfladisk. Det stemmer ikke. Jeg har selv hørt ham live i både Rachmaninovs 2. og 3. klaverkonsert, og her er en oppbygning av verket, en gjennomslagskraft som er overveldende.

Han opptre da også med store dirigenter som Barenboim, Zubin Mehta, Valery Gergiev o.a., foruten at han er en høyt skattet kammermusiker. På en cd her kan vi også høre hvor delikat og briljant han spiller Haydn, på en annen hvor poetisk han er i Schumanns Kinderszenen.

For dem som ikke vil ha en så lang (!) boks, skjønt det er et veldig godt kjøp, vil jeg anbefale «The very best of Lang Lang» (Deutsche Grammophon) som gir et godt inntrykk av hvor bredt hans repertoar er og hvor forskjellig type musikk han mestrer.

FINSTEMT

Im Freien. Verk av Grieg, Debussy, Bartók. Nils Anders Mortensen, klaver. Lawo.

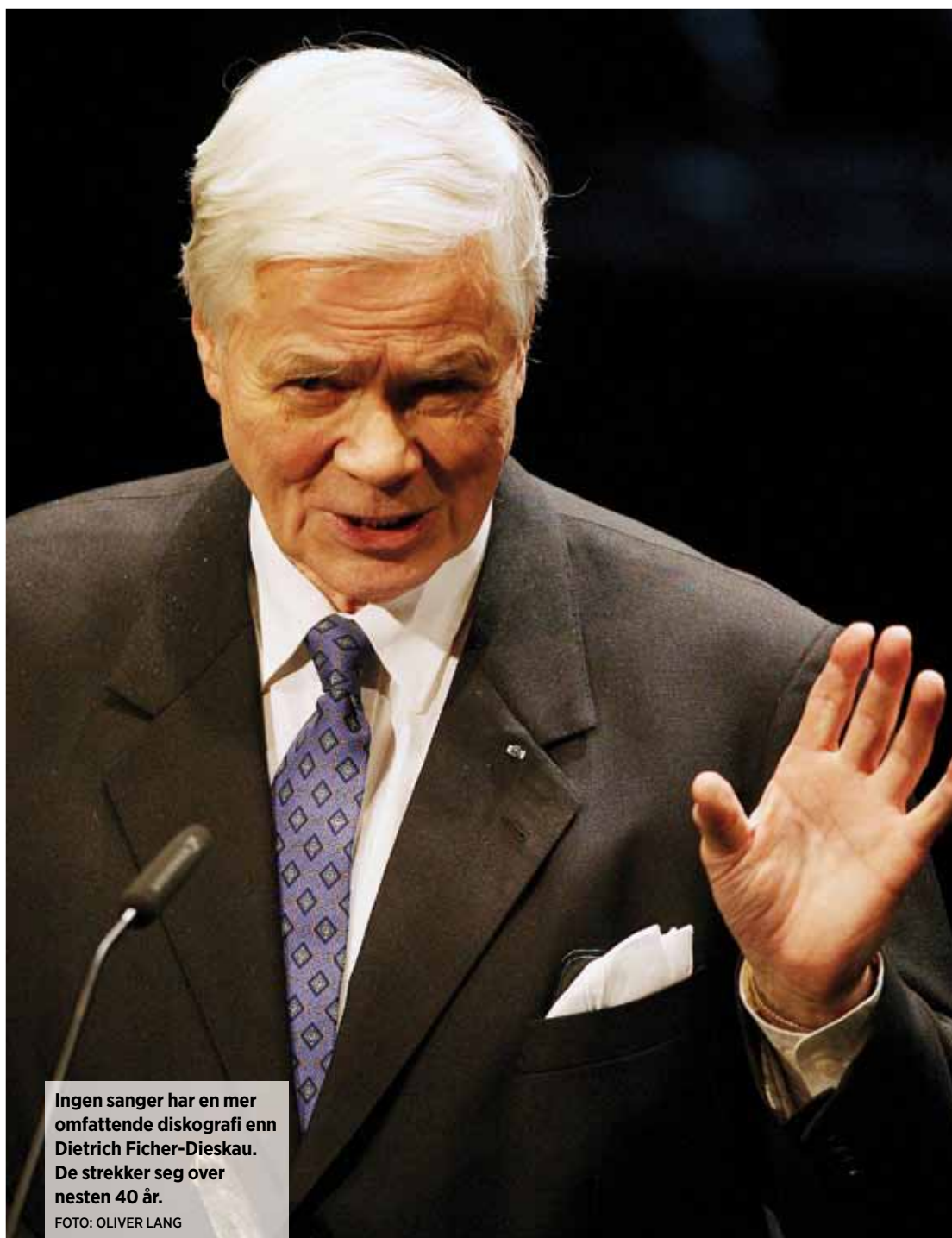
Det er en sann musikalsk glede å høre Mortensen på hans nye solo-cd. I Grieg-sonaten er han både tilstrekkelig lyrisk og mektig i partier som bygger seg opp.

En av de aller beste tolkningene av dette verket! I Debussys «Estampes» er spillet snart antydende-impresjonistisk, rikt i klangfarge, men også med klanger som har noe grandios over seg.

I Bartóks suite «Im Freien», som har gitt cd-en dens tittel, blir de frem satsene gitt sin spesifikke karakter og klangbehandlingen er ypperlig. Særlig godt liker jeg insektmusikken i «Klänge der Nacht».

Cd-en har også et program der stykkene står godt til hverandre og belyser hverandre på en både musikalsk og musikkhistorisk interessant måte.

ARNFINN BØ-RYGG

Ingen sanger har en mer omfattende diskografi enn Dietrich Fischer-Dieskau. De strekker seg over nesten 40 år.

FOTO: OLIVER LANG